

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Z činnosti JČMF

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 5 (1960), No. 4, 482--500

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/137019>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1960

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

Z ČINNOSTI JČMF

Schůze ústředního výboru JČMF ze dne 12. 4. 1960

Zasedání zahájil akademik Vl. Kořínek, který vzpomněl zemřelých členů Jednoty (akad. E. Čecha, dr. M. Neubauera, dr. Jos. Langra); jejich památka byla uctěna povstáním.

Poté akademik D. Ilkovič přednesl přednášku „Život a dílo akademika J. Heyrovského, laureáta Nobelovy ceny“, ve které zhodnotil celoživotní práci ak. Heyrovského a uvedl některé své osobní vzpomínky na svého vynikajícího učitele.

Členové ÚV schválili navržený program jednání.

V další části ústřední výbor Jednoty přikročil k projednávání zpráv o činnosti JČMF.

I. S. Jelínek přednesl zprávu předsednictva (příloha 1), s. Harant zprávu slovenského výboru, s. Josifko zprávu hospodářskou a s. Setzer zprávu revisní komise. S. Kořínek podal zprávu o konferenci o elementární matematice pořádané koncem listopadu r. 1959 v Brně a oznámil, že připravujeme na podzim 1960 konferenci o vyučování fyzice na odborných školách a v r. 1961 konferenci o diferenciální geometrii. Po přednesení těchto zpráv byla zahájena diskuse, v níž diskutující zaujali kladné stanovisko k návrhu ponechat sídla poboček v dosavadních městech. Doporučují, aby při konečné úpravě oblastí poboček bylo co nejméně odchylek od nových krajů. Vyslovili se pro postupné zřizování nových poboček v rozsáhlých oblastech (např. ve středočeském kraji).

Dále bylo diskutováno o zásadách přijímání nových členů.

K těmto otázkám bylo přijato toto usnesení:

1. Ústřední výbor schvaluje navrženou úpravu § 1. pracovního řádu poboček v tomto znění: „Pobočky JČMF jsou vnitřními organizačními složkami a zřizuje je ústřední výbor zpravidla jen v městech, v nichž jsou zajištěny předpoklady pro práci poboček podle ustanovení organizačního řádu, určuje nebo podle potřeby mění též rozsah oblastí, v nichž pobočky vyvíjejí činnost.“

2. Ústřední výbor ukládá předsednictvu připravit konkrétní návrh oblastí poboček; tento návrh projedná předsednictvo s výbory poboček a předloží ke schválení podzimnímu zasedání ÚV.

3. Ústřední výbor schvaluje tyto zásady pro přijímání nových členů:

a) Za člena JČMF může být přijat každý vysokoškolsky vzdělaný matematik a fyzik, tedy i učitel aprobovaný pro III. stupeň, který se přihlásí a který bude splňovat i další předpoklady uvedené v organizačním řádu.

b) Za člena JČMF může být přijat dobrý, zkušený učitel matematiky a fyziky, aprobovaný pro II. stupeň, který se přihlásí a který zvýšenou měrou projevuje zájem o tyto předměty.

c) Za člena JČMF může být přijat i pracovník jiného pracovního oboru, který projevuje zvýšenou měrou zájem o matematiku a fyziku, např. technik nebo inženýr. Mezi těmito pracovníky nebudeme provádět nábor, neboť se budou převážně organisovat ve vědecko-technických společnostech.

d) Budeme získávat za mimořádné členy studující matematiky a fyziky ve shodě s organizačním řádem.

4. Ústřední výbor ukládá předsednictvu vypracovat plán nábory členů a předložit ho na podzimním zasedání k projednání.

5. Ústřední výbor schvaluje účetní uzávěrku za rok 1959 a zprávu revisorů.

II. S. Zachoval podal některé informace o připravovaných dokumentech strany a vlády o vědecké činnosti a postgraduálním studiu. Informoval ÚV o jednání se Státním výborem pro rozvoj techniky (SVRT), ke kterému došlo v souvislosti s přípravou konference o elektronice. SVRT má zájem o spolupráci s JČMF jednak v otázkách propagace matematiky a fyziky, jednak v některých odborných otázkách. Soudruh Zachoval doporučuje též, aby Jednota nabídla pomoc příslušným místům při řešení úkolů státního plánu na úseku školství a výchovy.

Dále s. Zachoval informuje o jednání s nakladatelstvím ČSAV o slevě pro členy JČMF na některé odborné publikace. Kladný postoj nakladatelství k této otázce naráží na platné předpisy ministerstva financí.

III. S. Valouch (příloha 2) podal zprávu o úkolech zahraniční komise a informoval o jednání s Fyzikální společností NDR. Zprávu doplnil s. Jelínek: na náklad MŠK bude vyslána do SSSR pětičlenná delegace pedagogických pracovníků ke studiu otázek, týkajících se vyučování matematice a fyzice. JČMF podala návrh na vyslání s. Fuky na konferenci o vyučování fyzice v Paříži. Dostali jsme též pozvání na matematický kongres do Rakouska a do Maďarska a požádáme ČSAV o vyslání delegace.

V diskusi k těmto otázkám bylo zdůrazněno, že výbory poboček jakož i ústřední komise musí provádět odpovědný výběr při navrhování delegátů do zahraničí, a to jak po stránce odborné tak i politické.

K přednesené zprávě bylo přijato usnesení:

Ústřední výbor schvaluje

- a) *dohodu o spolupráci s Fyzikální společností v NDR (Physikalische Gesellschaft in der Deutschen Demokratischen Republik),*
- b) *dohodu předsednictev obou společností na rok 1960,*
- c) *program zahraniční komise.*

Ke zprávě o jubilejní komisi, která byla předložena členům ÚV písemně, bylo diskutováno, zda JČMF má připravit publikaci o dějinách JČMF. Program jubilejní komise byl schválen.

IV. S. Fuka (příloha 3) podal zprávu o činnosti pedagogických komisí. V diskusi bylo upozorněno zejména na tyto problémy:

a) Je velký nedostatek kvalifikovaných učitelů matematiky a fyziky, zejména na II. stupni. Situace se zhoršuje i tím, že v přijímacím řízení na pedagogické instituty jsou odmítáni uchazeči nadaní pro matematiku a fyziku, jestliže nesplňují požadavky hudební výchovy. Pedagogické instituty nejsou dobudovány a nemohou zatím zajistit dobrou výchovu učitelů matematiky a fyziky pro II. stupeň. Zdá se, že spojení výchovy učitelů I. a II. stupně v pedagogických institutech není vhodné a že i pro II. stupeň bude nutné plně vysokoškolské vzdělání.

JČMF by se měla vážně zabývat otázkou doškolení učitelů matematiky a fyziky. Velkou pomocí by bylo zřízení stálé školy. Bylo by vhodné pamatovat při projektování novostaveb vysokých škol na vhodné prostory a laboratorní zařízení k tomuto účelu.

b) Pobočky budou mít možnost zúčastnit se v květnu t. r. široké diskuse o návrhu osnov matematiky a fyziky pro II. stupeň. V souvislosti s tím bylo doporučeno, aby všechny materiály pedagogických komisí byly poslány i výborům poboček.

c) V souvislosti s edičním plánem pedagogických komisí informoval s. Fiedler, že pro připravovanou knižnici „Cesta k vědění“ byly zatím schváleny tyto tituly:

V. Dupač: *Pravděpodobnost,*

J. Sedláček: *Kombinatorika v teorii a praxi,*

V. Knichal-M. Fiedler: *Numerické řešení algebraické rovnice,*

M. Valach: *Stroje na zpracování informací,*

V. Vanýsek-J. Bouška: *Zatmění a zákryty nebeských těles,*

J. Pačes: *Fyzika nízkých teplot,*

F. Kroupa: *Současné názory o plastické deformaci kovů,*

V. Janovec-J. Fousek: *Ferroelektrika.*

V. K dotazu na návrhy na vyznamenání členů v jubilejním roce bylo sděleno, že předsednictvo doporučuje od vyznamenání upustit vzhledem k příliš krátkému času k důkladné přípravě a odsunout je až na rok 1962 (k jubileu JČMF).

Příloha 1

Zpráva předsednictva ústředního výboru JČMF

Vážení soudruzi,

scházíme se v údobí, které je pro celý náš národ politicky velmi významné. Vstupujeme do oslav 15-letého trvání našeho státu, připravujeme novou socialistickou ústavu a jsme v plném tempu přestavby našeho školství, které má zajistit výchovu mladé generace pro komunistickou společnost. Je samozřejmé, že všechny tyto události významně ovlivňují i život Jednoty.

Uplynuly čtyři měsíce od posledního zasedání ÚV. Intenzivní život Jednoty se rozvíjel v duchu resoluce sjezdu. Jednota se snažila přispívat k řešení některých politických úkolů, zvláště na úseku školství. O tom Vám podáváme tuto stručnou zprávu.

1. Jak již víte, Jednota — aby mohla pomáhat při přestavbě školství — zřídila dvě ústřední pedagogické komise, pro matematiku a pro fyziku. O jejich činnosti budou referovat předsedové komisí. Zde se jen zmíním o návrhu diferenciací a učebních plánů střední všeobecně vzdělávací školy, který obě komise společně vypracovaly a který po schválení předsednictvem ÚV byl předložen ministerstvu školství a jiným vedoucím školským a politickým pracovníkům. Pokud víme, byl návrh příznivě přijat a stal se základem pro práci připravující učební plány střední školy.

2. V tomto období jsme také poněkud postoupili v navazování styků se zahraničními sesterskými společnostmi. Proto jsme zařadili na toto zasedání ÚV samostatný referát předsedy komise pro styk se zahraničím, s. prof. Valoucha. Zdá se, že v upevňování a rozhojňování styků se zahraničím budeme dále zdárně pokračovat a to nás nutí, abychom se na tento úkol lépe připravili.

Ani ústředí ani pobočky nemají dosud dobře vedené kartotéky členů a proto nemáme vcelku dobrý přehled o svých členech. Očekáváme, že možnosti vyslat delegace do zahraničí za nejrůznějším účelem se budou množit a proto ústředí i pobočky budou muset znát odborné znalosti a zájmy svých členů, jejich jazykové schopnosti a politické předpoklady k vyslání do zahraničí. Pokud budeme žádat výbory poboček nebo předsedy ústředních komisí o návrhy, prosíme, aby se tak dalo s plnou odpovědností, jak po stránce odborné tak i politické.

3. V péči o nadané studenty mají důležitou úlohu obě soutěže, Matematická a Fyzikální olympiáda, které probíhají bez rušivých zásahů. Matematická olympiáda pokračuje IX. ročníkem ve své tradici. Fyzikální olympiáda se rozběhla ve většině krajů a má, vzhledem k tomu, že se pořádá prvně celostátně, překvapující účast žáků. V pobočkách byly vytvořeny krajské výbory Fyzikální olympiády, která právě tuto neděli 10. 4. uspořádaly II. kolo soutěže. Předsednictvo ÚV JČMF podalo ministerstvu školství návrh na složení ústředních výborů obou soutěží. Návrh byl přijat a členové byli jmenováni.

4. Důležitá otázka, kterou předsednictvo ÚV řešilo na několika svých schůzích je, jak územní reorganizace našeho státu zasáhne činnost poboček Jednoty.

Vydeme-li z organizačního řádu JČMF, tam v § 27, odst. 1. stojí: „Pobočky Jednoty zřizuje a obvod jejich činnosti stanoví ústřední výbor Jednoty, na Slovensku na návrh slovenského výboru.“ Z této věty je zřejmé, že oblast pobočky není vázána na krajské zřízení a že ústřední výbor může zřídit pobočku a určit jí oblast působení podle svého uvážení.

V „Pracovním řádu pro pobočky JČMF“ schváleném ústředním výborem JČMF 16. 2. 1957 se praví v § 1.:

„Pobočky JČMF jsou vnitřními organizačními složkami a zřizuje je ÚV zpravidla jen v těch krajských městech, v nichž jsou zajištěny předpoklady pro práci poboček podle ustanovení organizačního řádu; určuje též podle potřeby i mění rozsah oblastí, v nichž pobočky vyvíjejí činnost.“

Do této formulace se vloudilo slovo „krajských“ celkem nepřesně; navrhuje proto ústřednímu výboru, aby toto slovo bylo z článku škrtnuto, neboť nemá opodstatnění v organizačním řádu Jednoty. Věta by pak zněla:

„Pobočky jsou vnitřními organizačními složkami a zřizuje je ÚV zpravidla jen v těch městech, v nichž jsou zajištěny předpoklady pro práci poboček podle ustanovení organizačního řádu; určuje též podle potřeby i mění rozsah oblastí, v nichž pobočky vyvíjejí činnost.“

Po zvážení všech okolností a ve snaze, aby činnost poboček nebyla rušena, přicházíme před ústřední výbor s tímto návrhem:

a) Navrhujeme ponechat pobočky v těch městech, ve kterých pobočky dosud pracují a upravit název pobočky takto, např. „Pobočka Jednoty československých matematiků a fyziků v Jihlavě.“

b) Určit oblast každé pobočky tak, aby její působnost nepřesahovala zpravidla hranice nových krajů.

c) Ve zvlášť odůvodněných případech (např. výhodné spojení apod.) na návrh obou dotyčných poboček může PÚV povolit výjimky z ustanovení v bodě b).

d) Pro akce celokrajské (např. pro soutěže) vytvoří zúčastněné pobočky krajské výbory (např. krajský výbor Matematické olympiády apod.).

5. V tomto období jsme dostali od ČSAV výzvu, abychom zvýšenou měrou dbali na výběrové přijímání nových členů. Naše společnost, jak víte, již z tradičních důvodů se

skládá jak z vědecky pracujících matematiků a fysiků, tak také z učitelů matematiky a fysiky středních škol. Jsme přesvědčeni, že toto složení Jednoty vyhovuje potřebám veřejnosti a je také v soulase s organizačním řádem Jednoty.

V § 6, bod 1 se praví:

„Činným členem se může stát osvědčený vědecký nebo odborný pracovník v oborech matematiky, fysiky, astronomie, geofysiky, meteorologie, geodesie, fotogrametrie, vědecké fotografie a v oborech příbuzných věd užitych, po případě v dalších vědních oborech, které určí ústřední výbor se souhlasem ČSAV“.

Na základě výzvy ČSAV a ve shodě s organizačním řádem JČMF navrhuje, aby ÚV schválil tyto zásady pro přijímání členů:

a) Za člena JČMF může být přijat každý vysokoškolsky vzdělaný matematik a fysik, tedy i učitel aprobovaný pro III. stupeň, který se přihlásí a který bude splňovat další předpoklady uvedené v organizačním řádu (věk apod.).

b) Za člena JČMF může být přijat i dobrý, zkušený učitel matematiky nebo fysiky, aprobovaný pro II. stupeň, který se přihlásí a který zvýšenou měrou projevuje zájem o tyto předměty (např. koná přednášky, uveřejňuje články apod.). Mezi těmito učiteli však nebudeme provádět nábor.

c) Za člena Jednoty může být přijat i pracovník jiného oboru pracovního, jestliže projevuje zvýšenou měrou zájem o matematiku a fysiku, např. technik nebo inženýr. Mezi těmito pracovníky nebudeme provádět nábor, neboť se budou převážně organisovat ve vědecko-technických společnostech.

d) Budeme se však dále snažit získávat za mimořádné členy studující matematiky nebo fysiky ve shodě s organizačním řádem.

6. Počet členů v tomto období vzrůstal:

Přírůstek je 225 členů, jak ukazuje tabulka:

Počet přihlášených členů:

1. dubna 1959	1813
1. prosince 1959	2050
1. dubna 1960	2266 (9 odhlášeno).

Největší příliv členů vykazují pobočky KNV Praha (47), ÚNV Praha (41) Prešov (26), Olomouc (21) Košice (11), Bratislava (11), žádný člen nepřibyl v Hradci Králové. Přitom je třeba podotknout, že řada zájemců sice pošle přihlášku, avšak příspěvek po zaslání složenky nezaplatí. Takových přihlášek máme na 300 a sekretariát pošle do konce května spolu se seznamy aktivních členů též seznamy těchto nezaplacených přihlášek.

7. V uplynulém období se pobočky zabývaly velmi intenzivně přípravou a organisací obou soutěží. Krajské výbory jsou složeny převážně z členů JČMF. Většina poboček navrhla a vybrala účastníky chystaného školení učitelů fysiky. Kromě toho některé pobočky uspořádaly další významné akce, např. pobočky ÚNV Praha uskutečnila kurs analytické geometrie za vedení s. Římana. Kursu se účastnilo přes 100 učitelů a žáků nejvyšších tříd jedenáctiletých. Plzeňská pobočka uspořádala ve spolupráce se Společností pro šíření vědeckých a politických znalostí cyklus přednášek o počítačích strojích, kybernetice a automatizaci. Pobočka v Jihlavě uspořádala třídní seminář pro učitele matematiky, fysiky a deskr. geometrie, kterého se zúčastnilo 44 osob. Jeden den byl věnován přednáškám z matematiky, jeden den přednáškám z fysiky a jeden den rozboru příkladů z matematické olympiády. Pobočka v Liberci organisuje úspěšně přednášky v okresních městech, stejně jako pobočka v pražském kraji. Pobočka v Čes. Budějovicích uspořádala celodenní seminář o polovodičích za účasti 50 posluchačů. Ostravská pobočka uspořádala během 3 měsíců 5 přednášek. Malou aktivitu projevuje pobočka v Hradci Králové.

8. Na závěr ještě několik informací o některých akcích, jež připravujeme:

a) V tomto měsíci od 25. do 27. 4. pořádáme vědeckou konferenci o elektronice. Přihlášeno je již 226 účastníků. O konferenci mají zájem pracovníci z výzkumných ústavů a z průmyslu a také ze zahraničí. I když nechceme předčasně dělat závěry, dá se z přípravých prací a z velkého zájmu o konferenci soudit, že bude významným přínosem pro sblížení vědy s praxí. O konferenci a o spolupráci s Jednotou projevil velký zájem též Státní výbor pro rozvoj techniky, který pověřil svého pracovníka, s. ing. Pohanku, úkolem rozvíjet spolupráci s Jednotou i v některých dalších otázkách odborných.

b) Na září se připravuje konference o vyučování fysice na odborných školách a odborných učilištích. Přípravný výbor pod vedením s. Průška z Liberce pracuje na programu a předložil téže programového referátu.

c) V některých pobočkách připravují prázdninové školení pro své členy; v Praze bude uspořádán celostátní kurs z moderních partií fyziky pro učitele fyziky, na Slovensku se připravují obdobné kursy pro matematiku.

d) PÚV schválilo zřízení přípravného výboru pro vědeckou konferenci o diferenciální geometrii, jež se má pořádat v příštím roce.

Příloha 2

Zpráva zahraniční komise

Komise je složena z těchto členů: prof. Valouch (předseda), odb. asistent Fořt (tajemník), odb. as. dr. Müller a dr. Žaludová. Svou činnost zahájila 13. 2. 1960. Jako hlavní body plánu své práce si stanovila:

1. Navázání styku a spolupráce se sesterskými společnostmi v lidově demokratických státech.

2. Příprava styku se sesterskými společnostmi v kapitalistických státech.

3. Příprava zahraniční účasti na oslavách 100. výročí JČMF v r. 1962 a propagace JČMF v zahraničí.

Pro nejbližší dobu se soustředí nyní činnost na navazování styku a spolupráci s nejbližšími lidově demokratickými státy, zejména s NDR, Maďarskem a Polskem.

Nejdále dospělo jednání s Fysikální společností v NDR, které bylo zahájeno již v minulém roce. Ve dnech 18.—20. února hostila JČMF 3 členy předsednictva této společnosti (prof. Görlich z Jeny, prof. Rompe z Berlína a sekretář společnosti Büchner). Na poradách s předsednictvem JČMF byla dohodnuta řada otázek, v nichž by mohly obě společnosti spolupracovat. Ty pak byly vtěleny v prozatímní dohodu s výhradou souhlasu příslušných úřadů obou zemí. Současně byla podepsána dohoda předsednictev obou společností o výměně delegací v r. 1960, které byla členům ÚV rozdána.

V rámci výročního zasedání německé společnosti, kterého se v Lipsku minulý týden zúčastnili jako zplnomocnění zástupci JČMF s. Jelínek a Valouch, byla pak slavnostním způsobem podepsána dohoda definitivní za přítomnosti delegací z SSSR, Maďarska, Polska a NSR. Text úmluvy byl rovněž rozeslán členům ÚV. Na zasedání byly projednány konkrétní možnosti plnění úmluvy v r. 1960. Z nich je třeba upozornit z naší strany na tyto:

1. Účast na konferenci „Optika a spektroskopie všech vlnových délek“ ve dnech 27.—29. 10. 1960 ve Výmaru a v Jeně (2—3 delegáti).

2. Účast na konferenci „Teoretická fyziky“ ve dnech 7.—11. 11. 1960 v Berlíně, kterou pořádá německá společnost v rámci slavností Humboldtovy a Karlovy university (2—3 delegáti).

3. Účast na konferenci „Biofyzika“ (hlavně otázky fotosyntézy a bakteriofágů) ve dnech 15.—17. 11. 1960 v Berlíně, rovněž v rámci uvedených slavností (2—3 delegáti).

4. Vyslání delegace ke studiu otázek vyučování fyzice a matematice na školách všech stupňů v NDR (asi 4 delegáti).

5. Možnost vyslání jednotlivých členů JČMF na kratší studijní cestu (počet podle využití výše uvedených možností).

Z německé strany přichází v úvahu:

1. Účast na naší konferenci o elektronice ve dnech 25.—27. 4. 1960 (2—3 delegáti).

2. Vyslání delegace ke studiu otázek vyučování matematice a fyzice na školách všech stupňů a způsobu práce JČMF na tomto úseku. Dosud se německá společnost těmito otázkami zejména na nižších školách nezabývala vůbec.

3. Vyslání jednotlivých členů na kratší studijní cestu. Zejména byl pozván člen předsednictva prod. Dr. Gustav Hertz, nositel Nobelovy ceny, Stalinovy ceny a německé národní ceny.

Závěrem je třeba říci, že veškerá jednání s německou společností probíhala v ovzduší srdečného přátelství a rovněž naše přijetí v Lipsku bylo velmi přátelské. Německá společnost přikládá úmluvě a jejímu provádění velký politický význam, který jí právem přísluší.

Na konec je nutno zmínit se o způsobu, jímž by měli být vybírání naši delegáti do zahraničí, protože zkušenosti z některých jiných akcí nejsou právě uspokojivé. Měli by být vybírání aktivní členové JČMF, kteří pracují v orgánech a komisích ústředních i po-

boček, přirozeně za podmínky příslušné odborné kvalifikace. Pečlivá pozornost musí být věnována kádrovému hodnocení a případné návrhy poboček by měly být projednány vždy s příslušnými stranickými orgány. Výběr by měl být prováděn za těchto podmínek ze všech poboček, kterým budou akce oznamovány a předsednictvo by pak mělo dbát rovnoměrnosti výběru.

Prof. M. Valouch

Příloha 3

Zpráva o činnosti pedagogické komise pro fyziku při ÚV JČMF za uplynulé období čtyř měsíců

Na posledním zasedání ÚV JČMF dne 15. 12. 1959 jsem podal zprávu o ustavení pedagogické komise pro fyziku, její činnosti, úkolech a perspektivním plánu práce. V této zprávě bylo uvedeno celkem 7 hlavních úkolů, jimiž se měla komise především zabývat. O nich a o činnosti komise bude referováno v dalším.

Úvodem je však třeba připomenout, že veškerá činnost komise, činnost subkomisí a kroužků v pobočkách žila především jednou z otázek naší kulturní revoluce — zásadní otázky reorganisace všeho našeho školství, hlavně pak jeho přestavbou ve smyslu principu spojení naší školy se životem a praxí, především výrobní. Komise se podílela na řešení řady otázek spojených s realizací této ideje. Důsledné uskutečnění principu spojení školy se životem má ovšem své důsledky v celém výchovně vzdělávacím systému. Projevuje se to nejen v obsahu, v délce školního vzdělání, ale i v jeho rozčlenění v cykly, stupně a druhy škol. Proto se komise zaměřila na řešení úkolů, které těsně souvisí s přestavbou našeho školství, především pak všeobecně vzdělávacího, a to z hlediska vyučování fyzice, jak bude v dalším ukázáno.

Pedagogická komise se především snažila, aby byla rozvinuta práce v subkomisích: 1) pro školy všeobecně vzdělávací (Chytilová), 2) pro školy odborné (Průšek), 3) pro školy vysoké (Kašpar), a subkomise pro vypracování nového pojetí a obsahu fyziky na všeobecně vzdělávacích školách (vede s. Vanovič). Práce komise a subkomisí by byla však příliš odtržena od života a praxe, příliš teoretická, kdyby se neopírala o spolupráci pracovních kroužků v pobočkách. Proto se ústřední komise snažila dobudovat co nejlépe síť pracovních kroužků a dát jim také konkrétní náplň práce a určité úkoly. Všem pobočkám byl rozeslán předsednictvem ÚV dopis, kde byly pobočky informovány všeobecně o nutnosti takové spolupráce a o hlavních úkolech, jimiž se zabývá pedagogická komise pro fyziku. Tento dopis vyvolal v mnoha pobočkách odezvu a byly skutečně vytvořeny pracovní pedagogické kroužky. Bohužel práce těchto skupin se dosud plně nerozvinula a tak se o ně ústřední pedagogická komise nemůže ještě plně opírat. Proto byly pobočky znovu informovány, jednak novým dopisem, jednak v časopisech „Pokroky“ a „Přírodní vědy ve škole“ o úkolech vypracování nového obsahu fyziky na všeobecně vzdělávacích školách, kde jim byly předloženy především 3 pracovní náměty:

- a) nové pojetí,
- b) koordinace matematiky s fyzikou,
- c) koordinace fyziky s výrobní praxí a ostatními předměty.

Protože ani tento dopis nepomohl, rozhodla se subkomise pro všeobecně vzdělávací školy poslat pobočkám dopis zcela konkrétní. Ukazuje se, že po tomto dopise kroužky pochopily směr zaměření práce a tak lze nyní očekávat těsnější spolupráci.

V rámci přestavby našeho školství vypracovala komise:

1. Metodické poznámky k vyučování fyzice v 10. — 12. roč. DSS.
2. Navrhla úpravu pokusných učebnic fyziky pro 10. a 11. roč. DSS ve školním roce 1960/61.
3. Vypracovala ve spolupráci s pedagogickou komisí pro matematiku návrh na postavení matematiky, fyziky astronomie a deskriptivní geometrie v učebním plánu všeobecně vzdělávací a polytechnické školy. Návrh byl projednán a schválen předsednictvem ÚV JČMF. Zmíněný návrh řeší v podstatě otázku diferenciaci střední všeobecně vzdělávací školy a zdůvodňuje v ní postavením M, F, Dg srovnáním s řadou států socialistického tábora i zemí kapitalistických. V návrhu se doporučuje diferenciaci na 3 větve.

4. Velmi odpovědně řešila komise ve spolupráci s příslušnou subkomisí otázku nového obsahu a pojetí fyziky na všeobecně vzdělávacích školách. Byly diskutovány především tyto otázky:

- (1) Hlavní důvody, které si vynucují nové pojetí vyučování fyzice.

(2) Základní problémy nového pojetí, tj.:

a) jak uskutečňovat ve výběru učiva a volbě metod spojení vyučování fyzice se životem.
b) Základní devítiletá škola má připravit žáky z fyziky pro školy II. cyklu v celé jejich šíři. Jak se to musí obrážet ve výběru učiva a jeho uspořádání, a ve volbě vyučovacích metod?

c) Které učivo je třeba přizpůsobit současnému stavu fyziky jako vědy a techniky (obsah základních pojmů, hypotézy, teorie, technické aplikace apod.).

d) Která odvětví fyziky vzhledem k jejich současnému významu je možné a nutné posílit nebo nově zavést v osnovách fyziky a naopak, které učivo je možno bez újmy na logické stavbě kursu fyziky z osnov vypustit.

e) Otázka tradičního uspořádání hlavních oborů fyziky v osnovách.

f) Možnost nahrazení dosavadního převážně popisného způsobu vyučování fyzice hlubším poznáváním souvislosti fyzikálních zákonitostí.

g) Jak posílit zájem žáků o hlubší studium fyziky a zajistit rozvíjení talentů.

Všechny tyto diskuse se také už obrazily v konkrétní práci na osnovách fyziky pro základní devítiletou školu. Komise provedla rozbor návrhu učebního plánu a osnov pro fyziku v 7.—9. ročníku, vypracovaného VÚP, a přispěla svými připomínkami ke zkvalitnění osnov a přesné formulaci. Komise dále připravila soupis literatury k řešení otázky nového pojetí a výtah z osnov a diskusí o osnovách z SSSR a z NDR. Aby otázky nového pojetí vyučování fyzice, otázka osnov a učebnic byly rozřešeny co nejlépe, je vyslána zvláštní komise-delegace na studijní cestu do SSSR. Slibujeme si, že se nám po prodiskutování všech otázek se sovětskými soudruhy podaří vyřešit tento obtížný a závažný úkol aspoň z části v tomto roce.

Bude třeba uveřejnit ještě více článků o těchto otázkách v „Pokrocích“ a v „PVVŠ“. Nový obsah a nové pojetí se musí objevit především na II. cyklu. Pokud jde o I. cyklus, došla komise k názoru, že zde je požadavek začlenění moderních partií do fyziky méně aktuální. Pojetí učiva zde musí vycházet z přirozené historie poznávání, musí odpovídat stupni duševního vývoje žáků. Nová koncepce se zde obrazí spíše v novém způsobu podání, zdůrazněním polytechnického učiva a prohloubením spojení školy se životem. Aby se toto hledisko mohlo realizovat, bude nutné přidat na tomto stupni některé nové partie a zrevidovat způsob zpracování učiva, bude tedy třeba věnovat velkou pozornost zpracování nových učebnic fyziky pro devítileté střední školy a vybrat pro tento úkol vhodné autory. Jednu učebnici by měl zpracovat zpravidla jeden autor (v krajním případě dva).

5. Velmi důkladně řešila komise také otázku vydavatelských úkolů. Prozatím jde o tři úkoly, čtvrtý byl ještě odsunut (literatura pro mládež).

(1) Metodická knižnice pro učitele fyziky — v tomto roce budou odevzdány do tisku tyto tituly:

Polovodiče na střední škole, Základní fyzikální pojmy z hlediska marxistické filosofie, Elektroniky, Zákoný ustáleného proudu.

Pro příští rok jsou zajištěny rukopisy: *Jednoduché stroje, Hmota a váha, Dynamické zákony, Hartlova optická deska, Střídavé proudy, Měřicí přístroje, Teplota a teplo, Soustava jednotek.*

(2) Byla ustavena redakční rada a autorský kolektiv pro učebnici fyziky pro učitele fyziky, byl vypracován její konsept a její vydání bylo projednáno se SPN. Rukopisy budou odevzdány do konce srpna 1961.

(3) Podobně byla ustavena redakční rada a autorský kolektiv pro vypracování první české učebnice metodiky fyziky. Byl připraven konsept tohoto díla. Poněvadž jde o dílo zásadní důležitosti, potrvá jeho vypracování několik let (3—4 roky).

(6) Ke zkvalitnění práce učitelů fyziky připravila a zajistila komise spoluprací s předsednictvem ÚV prázdninový kurs pro učitele, který bude tentokrát uspořádán na matematicko-fyzikální fakultě KU v Praze po dobu 1 týdne. Učitelé v počtu 80 zde budou seznámeni s nejdůležitějšími otázkami současné fyziky, přičemž budou převážně pracovat v laboratořích. Kurs bude zahájen po skončení II. celostátní spartakiády. Náplň kursu byla oznámena v „Pokrocích“ a v „PVVŠ“, vyjde ještě zpráva v Učitelských novinách.

(7) Komise dále organizuje dvoudenní pracovní konferenci o vyučování fyzice na odborných školách. Konference proběhne ve dnech 26. a 27. 9. t. r. na ČVUT v Praze. Náplň konference byla prodiskutována v komisi i v předsednictvu ÚV a po připomínkách bude její program schválen v nejbližší době.

(8) Předseda komise se zúčastní mezinárodní konference o vyučování fyzice pořádané ve dnech 26. 7. až 4. 8. t. r. v Paříži.

Organizační záležitosti:

Komise je organizačně dobudována. Za posledního půl roku měla 5 schůzí předsednictva a jednotlivé komise, s výjimkou komise pro vysoké školy, se sešly už 2–3krát.

Všechny komise mají vypracovaný plán práce. Hlavní úkoly ped. komise pro 1960 jsou: Spolupráce na přípravě a hodnocení učebních osnov fyziky pro II. cyklus.

Spolupráce při výběru autorů nových učebnic fyziky na všeobecně vzdělávacích školách.

Řešení problému nového obsahu a pojetí vyučování fyzice.

Realisace prázdninového kursu pro učitele.

Realisace konference o vyučování fyzice na odborných školách.

Příprava konference o přípravě učitelů fyziky na universitách a pedagogických institutech v r. 1961.

Rozvinutí práce v pedagogických kroužcích v pobočkách.

Pokračování v přípravě vydavatelských úkolů.

Zpracování výsledků studijní cesty do SSSR.

Zřídit zvláštní subkomisi pro učební pomůcky.

Prof. dr. J. Fuksa

Z presidia ÚV JČMF

Předsednictvo JČMF projednalo a schválilo návrh o „Postavení matematiky, fyziky, astronomie a deskriptivní geometrie v učebním plánu všeobecně vzdělávací a polytechnické školy“, vypracovaný ústředními pedagogickými komisemi pro matematiku a pro fyziku, zřízenými při ÚV JČMF. Návrh je otištěn jako samostatný článek v tomto čísle.

Sjazd JČMF na Slovensku

Slovenský výbor Jednoty československých matematiků a fyziků zvolal na den 11. marca 1960 do Bratislavy I. Slovenský sjazd Jednoty. Na sjazde sa zúčastnili členovia odstupujúceho SV JČMF, delegáty odbočiek z Bratislavy, Košíc, Nitry, Prešova, Zvolena a Žiliny, ako aj členovia-hostia. ÚV JČMF zastupoval s. M. Jelínek, tajomník Jednoty. Program jednodenného zasadania bol:

09⁵⁰ Zahájenie — doc. dr. M. Harant

10⁰⁰–11²⁰ Prednáška doc. dr. V. Hájka „Feromagnetizmus“.

11²⁰–12⁰⁰ Premietanie troch filmov zo života Jednoty.

14⁰⁰ Zahájenie pracovného zasadania a voľba komisií — doc. dr. Fischer.

Zpráva „O činnosti Jednoty na Slovensku od ustanovenia SV až podnes“ — doc. dr. M. Harant.

Zpráva o finančnom hospodárení a zpráva revizorov účtov — dr. Fr. Krňan, prof. dr. V. Svitek.

15²⁰ Diskusia k zprávam a k ďalšej činnosti Jednoty — viedol prof. dr. Fr. Jurga.

17³⁰ Voľba nového SV, uznesenia sjazdu a zakončenie sjazdu.

Ako z programu vyplýva, mal sjazd za úlohu zhodnotiť 3½ ročnú činnosť Jednoty na Slovensku, prejednať ďalší smer činnosti a zvoliť nový Slovenský výbor JČMF.

Doc. dr. M. Harant spomenul vo svojom otváracom prejave veľkú stratu pre Jednotu, ktorá vznikla úmrtím Akademiika Jur Hronca (I. XII. 1959), predsedu SV JČMF a čestného člena Jednoty. Zhodnotil bohatú a hodnotnú prácu, ktorú akad. Hronec vykonal v prospech rozvoja slovenského školstva a kultúry, v prospech našej celoštátnej organizácie matematiků a fyziků — Jednoty.

Do 80 účastníkov si pozorne vypočulo prednášku doc. dr. V. Hájku z Košíc na tému „Feromagnetizmus“. Okrem teoretické problematiky spomenul aj nové praktické výsledky, ktoré dosiahli pracovníci Katedry fyziky VŠT v Košiciach. Prednášku doplnil premietaním filmu z uvedenej problematiky.

Do rámca sjazdu pre poznanie života Jednoty dobre zapadlo premietanie troch filmov „Smolenice“ (I. konferencia matematiků na Slovensku), „Orava“ (školenie odbočky v Žiline) a „Praha v dňoch I. sjazdu Jednoty“. Ukázalo sa, že v budúcnosti bude potrebné väčšie akcie zachytiť na filmové pásmo. Premietanie v odbočkách prispeje k propagácii práce Jednoty a k vzájomnému spoznávaniu sa.

Po popoludnajšom otváraní pracovnej časti sjazdu doc. dr. J. Fischerom, pristúpil sjazd k voľbe mandátnej, volebnej a návrhovej komisie. Potom predniesol tajomník SV JČMF doc. dr. M. Harant zprávu

O činnosti Jednoty na Slovensku od ustanovenia SV až dodnes.

Vážený súdruhovia!

V mene Slovenského výboru JČMF podávam Slovenskému sjazdu ako riadnemu orgánu Jednoty na Slovensku prehľadnú zprávu o tom, ako sa rozvíjal život našej Jednoty na Slovensku od ustanovujúcej schôdze Slovenského výboru dňa 26. X. 1956 až do dnešného dňa.

S potešením môžem už v úvode konštatovať, že Jednota na Slovensku prešla veľmi dôležitým obdobím viac než úspešne; že činnosť Jednoty sa rozvíjala nielen kvantitatívne, ale aj kvalitatívne. Činnosť Jednoty na Slovensku vstúpi v období práce nového SV, ktorý dnes zvolíme, do jubilea svojho 40-ročného trvania, keď súčasne budeme oslavovať 100 výročie založenia našej Jednoty.

Uplynulé tri a polročné obdobie práce odstupujúceho SV; Bolo v ňom veľmi dôležitých politických udalostí, ako XI. sjazd KSČ a XXI sjazd KSSS, ktorých uznesenia tvorili základ pre prácu, smernice i program činnosti Jednoty na Slovensku. V tomto období zoznamuje sa celá naša verejnosť s uzneseniami ÚV KSČ o prestavbe nášho školstva a s návrhom plánu tretej päťročnice. Aj v týchto dokumentoch zásadného rázu výslovne sa hovorí o technickom rozvoji, o matematike a fyzike. Dokumenty dotýkajú sa matematiky a fyziky nielen ako vedy, ale aj ako vyučovacích predmetov. Matematická olympiáda sa uvádza ako príklad pre podporu záujmu o matematiku a na rozšírenie starostlivosti o nadaných študentov.

Jednota na Slovensku navádzala samozrejme na svoju takmer 40 ročnú tradíciu, lenže v podmienkach celkom zmenených. Od základu sa zmenila politická i ekonomická základňa nášho štátu. Vstúpili sme do etapy dovŕšenia socialistického budovania nášho štátu. Podstatne sa zmenil význam vysokých škôl, systém všeobecne vzdelávacích škôl, poslanie vedy v socialistickej spoločnosti. Rozširovanie vedeckých poznatkov, ustavičné zvyšovanie kvality práce učiteľov všetkých stupňov škôl, rozširovanie a popularizovanie matematiky a fyziky medzi našimi pracujúcimi sú hlavnými smermi v práci Jednoty. Matematika a fyzika plní ešte ďalší cieľ — napomáhať praxi — aby teoretické časti prírodných vied a technických vied získali dostatočný predstih pred potrebami konkrétnej praxi. Vytváranie predpokladov pre úspešné plnenie uznesení ÚV KSČ o užšom spojení školy so životom v zmysle polytechnizácie učiva — to sú ďalšie hlavné smery práce našej Jednoty.

Organizačné úlohy

Ocenenie prínosu ustanovenia SV JČMF pre rozvoj Jednoty na Slovensku vyvstane pred nami vtedy, ak aspoň v krátkosti si uvedomíme stav Jednoty na Slovensku pred októbrom 1956.

V čase I. republiky tých niekoľko málo desiatok matematikov a fyzikov, pôsobiacich na Slovensku, bolo členmi Jednoty v Prahe. Ústredie v Prahe podporovalo finančne podujatia krúžku matematikov a fyzikov sústredených okolo prof. Teyslera v Bratislave od r. 1921. Aj v tomto čase rozvíjala sa činnosť tohoto krúžku za pomoci českých súdruhov pôsobiacich na Slovensku a v úzkej spolupráci s Brnom.

V období rokov 1939—45 odmietli slovenskí matematici ústami prof. Hronca návrh ministerstva vnútra tzv. Slovenského štátu na založenie spolku podľa vzoru iných spolkov. Asi 120 záujemcov, sústredených okolo prof. Hronca, udržiavalo styk s pražským ústredím odoberaním Časopisu i Rozledov.

Po oslobodení obnovuje sa prednášková činnosť v rámci Jednoty. Prvé prednášky začali r. 1946 a až do októbra 1956 bolo ročne v Bratislave 10—15 plenárnych prednášok. Aj v Košiciach začíná sa prednášková činnosť pro zriadení VŠT. Na ostatnom Slovensku mimo Bratislavu a Košice nevyvíja Jednota nijakú činnosť.

V takomto skutkovom stave začal prácu SV na čele s akademikom Hroncom ako predsedom.

Prvou úlohou SV bolo zaktivizovať čo najväčší počet členov ako aj nových pracovníkov v krajských pobočkách a najmä ustanoviť tieto odbočky. Tak postupne sa zakladajú odbočky v Žiline — (17. XI. 1956), v Košiciach (23. XI. 1956) — dočasne aj pre kraj Prešov,

vo Zvolene (24. XI. 1956) pre kraj Banská Bystrica, v Nitre (8. XII. 1956) a v Prešove (13. IV. 1957). Na otváraní odbočiek sa zúčastnil akademik Jur Hronec a tajomník SV doc. dr. Harant. Treba poznamenať, že SV riadi súčasne aj činnosť JČMF v Bratislavskom kraji.

SV a nové výbory krajských odbočiek venovali veľkú pozornosť zvyšovaniu členskej základne. Stav členov bol na Slovensku

k 26. X. 1956	190,
k 10. XII. 1957	320,
k 31. III. 1959	357,
k 1. III. 1960	440.

Podľa jednotlivých odbočiek je stav:

odbočka	k 26. X. 1956	k 1. III. 1960
Bratislava	95	143
Žilina	19	72
Prešov	8	44
Košice	27	90
Zvolen	29	50
Nitra	12	41

Hneď treba kriticky pripomenúť, že sme nevyčerpali všetky možnosti najmä v získávaní členov z radov učiteľov v Bratislave, Prešove, Zvolene a Nitre. Veľkým nedostatkom je, že nezamerali sme sa na získavanie členov z radov vysokoškolskej mládeže.

Dnes už možno konštatovať, že odbočky sú organizačne pevné, získávajú širokú okruh aktívnych pracovníkov. Veľkou organizačnou pomocou bolo vypracovanie „Organizačného poriadku pre odbočky JČMF“.

Činnosť Slovenského výboru JČMF

Po začiatkových organizačných prácach pomáhal SV pri rozvíjaní sa činnosti Jednoty na Slovensku. Schádzal sa pravidelne dvakrát ročne: na jar a v jeseni. Na svojich zasadaniach, na ktoré sme pozývali aj tajomníkov odbočiek, zapodieval sa zásadnými otázkami organizačnými, hospodárskymi, ako aj problémami, plynúcimi zo zasadaní ÚV JČMF a jeho predsedníctva. Prijali sme rad uznesení, ktoré v kladnom zmysle pomáhali práci celej Jednoty na Slovensku. Ustálilo sa zloženie SV. Účasť členov, vyjmúc dvoch, bývala takmer 100%. Výbor utrpel ťažkú stratu úmrtím predsedu akad. J. Hronca (1. XII. 1959). Činnosť SV v poslednom období viedol akademik D. Ilkovič ako úradujúci podpredseda. Kontakt s odbočkami udržoval sa nielen prostredníctvom schôdzí SV, ale aj dopisovaním, častou návštevou tajomníka SV v odbočkách pri príležitosti jeho prednášok, stykom na rôznych konferenciách, školeniach a aj na zasadaní ÚV. Ako hodnotia prácu SV naše odbočky — uvediem výťahy z ich správ:

Odbočka vo Zvolene hodnotí: Možno konštatovať, že SV JČMF veľmi účinne pomáha pobočkám pri ich činnosti a iniciatívnym spôsobom plnil uznesenia celoštátneho sjazdu. Výsledky úsilia SV JČMF sa prejavili v prudkom raste činnosti odbočiek na Slovensku. Odbočky z popudu SV a za jeho účinnej pomoci usporadúvali prázdninové kurzy pre učiteľov a iné podujatia, čím v zmysle celoštátneho sjazdu prevzali na seba úlohu ďalšieho vzdelávania učiteľov matematiky a fyziky, stali sa strediskom matematického života v krajoch.

Odbočka v Košiciach uvádza: SV JČMF vyvíjal veľkú starostlivosť o problémy odbočky a osobitne treba vyzdvihnúť polročné zasadania SV, na ktorých sa podrobne rozoberala činnosť všetkých odbočiek a vymenili sa skúsenosti medzi jednotlivými odbočkami. Osobitne treba vyzdvihnúť veľkú starostlivosť o riadenie odbočiek zo strany predsedu a tajomníka SV.

V zpráve odbočky z Prešova je: SV JČMF pravidelne hodnotil prácu jednotlivých odbočiek, usmernil ich v činnosti a bol aj jednotlivým odbočkám nápomocný po každej stránke. Uznesenia celoštátneho sjazdu dôsledne plnil. Dôkazom dobrej práce SV JČMF je úspešná práca jednotlivých odbočiek na Slovensku. Zvlášť vysoko si ceníme činnosť predsedu SV JČMF akademika J. Hronca, ktorý sa zaujímal o prácu každej pobočky a mal radosť z úspešnej práce Jednoty na Slovensku. Istotne by činnosť Jednoty na Slovensku nebola bývala taká úspešná, keby tajomník SV JČMF nebo jej práce venoval

mimoriadnu pozornosť. Súdr. doc. dr. Harant, organizoval, pomáhal, radil. Jeho prácu oceňujeme ako výbornú. Ale ostatní členovia SV, pokiaľ je nám známe, vykonávali svoje povinnosti svedomite.

Medznikom v práci SV a odbožiek na Slovensku bol *I. sjazd Jednoty* 1. a 2. apríla 1959 v Prahe. Rezolúcia sjazdu, v ktorej sa odzrkadľujú v konkrétnej forme rozpracované uznesenia XI. sjazdu KSČ a ktoré sú v súhlase i s ďalšími uzneseniami ÚV KSČ o prestavbe nášho školstva a návrhu 3.5 RP — zostane pre prácu SV i odbožiek smernicou pre ďalšiu činnosť.

V dôsledku rezolúcie previedol SV rad opatrení, ako: delegovanie zástupcov do oboch pedagogických komisií ÚV JČMF pre matematiku a fyziku; do ústredných výborov MO a FO; založil komisiu pre vypracovanie dejín JČMF na Slovensku z príležitosti 100. výročia Jednoty roku 1960; podal ÚV návrh na vytvorenie redakčného krúžku „Cesta k vedení“; poslal návrh na doplnenie prípravného výboru programovanej konferencie učiteľov fyziky na odborných a učňovských školách, atď.

Úzky kontakt SV JČMF s Ústredným výborom JČMF tak isto pomáhal práci SV a jeho prostredníctvom aj odbožkám. V ÚV je Jednota na Slovensku zastúpena piatimi členmi: doc. dr. Harant, člen predsedníctva ÚV a podpredseda JČMF; akademik Ilkovič a L. Berger sú členmi ÚV; doc. dr. Dubinský náhradník ÚV a K. Rován revizorom JČMF. Spolupráca s ÚV je veľmi dobrá a prejavila sa v rade spoločných podujatí; vo vzájomnej výmene členov na školeniach a konferenciách; v rôznych komisiách atď.

K ďalšej činnosti Jednoty

V činnosti SV a Odbožiek treba vidieť predovšetkým uskutočňovanie cieľov Jednoty, vytýčených v jej stanovách pre zameranie hlavných smerov pôsobnosti, ako aj uvádzanie Rezolúcie I. sjazdu do života.

Členovia Jednoty zúčastňujú sa na živote prostredníctvom jej odbožiek. Preto aktivita našich odbožiek má rozhodujúci význam pre hodnotenie celej činnosti Jednoty.

Boli však akcie, ktoré presahovali rámec jednej odbožky, a preto ako význačnejšie podujatie treba ich uviesť úvodom pred hodnotením práce odbožiek.

a) 14-denný cyklus prednášok pre pracovníkov praxe, vysokých škôl a ved. ústavov *Numericko-grafické metódy hodnotenia experimentálnych výsledkov merania* usporiadaný v roku 1957 v Bratislave za širokej účasti 120—150 návštevníkov v spolupráci s Chemickou spoločnosťou.

b) *Cykľus prednášok pre prax* z poľnohospodárskych a chemických pracovísk v Nitre, v Novákoch a v Žiline (1957—58) s priemernou účasťou 50 návštevníkov.

c) *I. konferencia matematikov v Smoleniciach* v dňoch 15.—20. IX. 1958 za účasti viac než 100 účastníkov, z čoho 30 boli vyslaní ÚV JČMF. Jej cieľom bolo v zmysle XI. sjazdu KSČ rokovať a vymeniť si skúsenosti o skvalitnení politicko-výchovnej práce vo vyučovaní matematiky na našich školách najmä stredných; rokovať o rozvoji matematiky a jej pomoci pri teoretickom rozvíjaní prírodných vied a technických vied. Odznelo 14 základných prednášok a 109 diskusných príspevkov. Diskusie boli živé, podnetné a kritické. O výsledkoch konferencie bol informovaný ÚV KSČ a dal sa informovať delegáciou aj minister školstva doc. dr. Fr. Kahuda. Konferencia splnila aj dôležité politické poslanie, veľmi poslúžila aj k vzájomnému poznaniu členov. Konferencia zaktivizovala činnosť odbožiek a bola podnetná pre rozvíjanie činnosti v odbožkách nielen v strediskách, ale aj v okresoch.

d) *Dva dvojdnové semináre z astronomie a raketovej techniky*, usporiadané odbožkou v Žiline na Skalnatom plese (1958, 1959).

e) *Kolokvium z fyziky kovov* 10 dňové školenie sa praktickými ukážkami usporiadané 1.—10. VII. 1959 SV JČMF a VTS pri Výskumnom ústave zväračskom v Bratislave. Na Kolokvium sa zúčastnilo 122 účastníkov z celej republiky; kolokvium malo za cieľ v zmysle uznesení XI. sjazdu KSČ o ďalšom zvyšovaní technickej úrovne v hutníckom a strojárskom priemysle informovať účastníkov o súčasnom stave fyziky kovov. Odznelo 14 základných prednášok s mnohými novými výsledkami. Boli k nim bohaté diskusie.

f) *Týždňové školenie Aplikovaná matematika v školskej a technickej praxi* usporiadané odbožkou v Žiline za pomoci SV v dňoch 6.—12. VII 1959 na Oravskej priehrade. Zúčastnilo sa na ňom 50 účastníkov z odbožiek Žilina, Zvolen, Bratislava. Školenie malo za cieľ pomáhať učiteľom plniť vo vyučovaní matematiky uznesenia ÚV KSČ „O užšom spojení školy so životom“. Malo pripraviť učiteľov aj na rozšírenú problematiku, ktorá môže

byť veľmi užitočná pri výrobnej praxi študentov. Jeho cieľom bolo ukázať, ako naplniť matematiku novým obsahom pri prestavbe nášho školstva.

g) *Teória a prax topografických prác* usporiadala odbočka vo Zvolene v dňoch 13. – 18. VII. 1959 za účasti 23 účastníkov, z toho 7 z odbočky v Žiline. Cieľom školenia bolo v zmysle uznesení KŠC prehĺbiť polytechnickú výchovu vyučovania matematiky v časťach týkajúcich sa „prác v teréne“, a to nielen po stránke teoretickej, ale aj praktickej.

h) *Kurz praktickej matematiky* usporiadaný v r. 1950 odbočkou vo Zvolene v spolupráci s Domom osvety pre pracujúcich zo závodov v snahe napomáhať zvyšovaniu ich kvalifikácie.

Okrem týchto väčších vlastných podujatí boli sme spoluúčastníci na podujatiach, usporiadaných ÚV JČMF:

1. *Sjazd fyzikov*, Praha (IX. 1957) – 10 účastníkov.
2. *Konferencia stredoškolskej fyziky* (1958) Praha – 27 účastníkov.
3. *Konferencia o nomografii* (IX. 1959 v Prahe – 20 účastníkov).
4. *Konferencia o vysokoškolskej fyzike* (1959 Brno – 5 účastníkov).
5. *Konferencia o elementárnej matematike* (1959 Brno – 10 účastníkov).

Na týchto celoštátnych podujatiach naši členovia vystupovali aktívne v prednáškach, v diskusiach, alebo sa zúčastňovali aj na prácach v prípravnom výbore.

Hodnotenie práce odbočiek.

Odbočka v Košiciach – druhá najväčšia na Slovensku, s 90 členmi má viaceročnú prednášateľskú tradíciu, sústredenú okolo pracovníkov VŠT. Vo vyše 60 podujatí: prednáškach, besedách, inštruktážach radí sa medzi veľmi dobre prosperujúce odbočky v celoštátnom meradle. Tu treba vyzdvihnúť pravidelné vysokohodnotné dvojtyždenné prednášky z matematiky a fyziky s odbornovo-vedeckou tematikou. Prednášky sa však koncentrujú len na Košice a medzi 18 prednášateľmi z domácich zdrojov sú väčšinou pracovníci vysokých škôl. Odbočka, súc si vedomá slabej aktivity členov mimo Košíc, využívala besedy o výsledkoch rôznych konferencií (účast asi 70); ustanovila na každej škole dôverníka pre rýchly kontakt medzi výborom odbočky a členmi; usporiadala dvojdnovú inštruktáž so zememeračskou problematikou a dve jednodňové inštruktáže o nedostatkoch vo vedomostiach žiakov, prichádzajúcich na vysokú školu. A dnes takto zameraná činnosť skutočne pomáha. Najlepší odraz trojnásobok ako pri založení r. 1956. (23. XI. 1956). Do 70% členov je z radov učiteľov škôl II. a III. stupňa, zvyšok z vysokých škôl a z praxe.

Z domácich prednášateľov treba vyzdvihnúť: doc. dr. Hajku 6, doc. dr. Jakubíka 5, prof. dr. Jurga 5, doc. inž. Rakoša 5, doc. Szabó-a 4, prof. dr. Kolbenhayera 3, Mihalku 3, doc. Rečičára 3, Chavku 3 atď.

Odbočka úzko spolupracuje aj s inými odbočkami, a tak odznel rad prednášok od prednášateľov najmä z Prahy, z Brna a z Bratislavy. Odbočka hostila aj troch zahraničných prednášateľov z Budapešti a z Jeny (NDR).

Veľmi úspešná je spolupráca s KÚP, ktorá sa prejavila v rade spoločných akcií, ako sú prednášky, inštruktáže, školenia. Vzhľadom na vysoké odborné kvality členov odbočky, mala by odbočka usporiadať viacdnové prázdninové školenie z matematicko-aplikovaných disciplín i z fyziky, čím by získala možnosti dostať sa s prednáškami prostredníctvom učiteľov škôl III. stupňa aj do okresov; taktiež treba venovať pozornosť prednáškam populárno-odborným najmä z fyziky.

Členovia odbočky vyvíjajú činnosť v MO, prevzali opravu úloh; celú jej organizáciu.

Túto pomerne veľmi úspešnú odbočku vedie prof. dr. Fr. Jurga ako predseda a J. Chavko ako tajomník.

Odbočka v Nitre – so 41 členmi – patrí s počtom prednášok 25 k celoštátnemu priemeru. 90% členov je z radov učiteľov škôl II. a III. stupňa. V prednáškovej činnosti opiera sa o mladý kolektív pracovníkov pri VŠPI a o pomoc, ktorú jej poskytnú prednášatelia z Bratislavy a z Brna. V prednáškovej činnosti zameriava sa v troch smeroch: je to predovšetkým pomoc praxi – najmä výskumným ústavom a katedram vysokých škôl usporadúvaním prednášok s matematickou problematikou aplikovanou na poľnohospodárstvo a chemickú prax. (Nitra, Nováky). Druhou skupinou sú prednášky pre učiteľov škôl II. a III. stupňa v spolupráci s KÚP. Trefou sú prednášky s populárno-odbornou tematikou.

Z domácich prednášateľov sú to s. Dunajský so 7 prednáškami, s. Heinisch, Korejtko, Duchoň, Drábik, a z iných odbočiek doc. dr. Harant (8) doc. dr. Huľa (2) prof. dr. Vašíček (Brno) s. Krempasky (Bratislava).

Pokiaľ spolupráca s KÚP a Spoločnosťou pre šírenie ... je vzorná, zatiaľ odbočka sa ponosuje, že školské odbory ONV nie všade vychádzajú v ústrety; najmä delegátom zvolených na celoštátne konferencie robia ťažkosti. Pre lektorov Spoločnosti ... usporiadala odbočka školenie a peknú účasť mala aj spoločná akcia „O úspechu sovietskej raketovej techniky“. Treba podotknúť, že niektoré spoločné podujatia s KÚP mali až 80 záujemcov, z čoho plynie, že je možné zvyšovať členskú základňu; aj záujem o matematiku v kruhoch učiteľov je veľký.

Bude na novom SV, aby tejto odbočke aj naďalej účinne pomáhal v prednáškovej činnosti; a na samotnej odbočke, aby usporiadaním vhodného 3–4 dňového prázdninového školenia získala materiál pre svojich členov, aby títo mohli rozvinúť širšiu činnosť najmä v južných okresoch kraja, a to aj v maďarskej sekcii. Aj tu musí pomáhať SV.

Odbočku vedie A. Heinisch, učiteľ Priemyselnej školy v Nitre ako predseda a L. Dunajský, odb. asist. VŠPI ako tajomník.

Odbočka v Prešove bola založená ako posledná z odbočiek až v apríli 1957. Dnes má 44 členov a jej činnosť sa sústreďuje okolo pracovníkov Pedagog. inštitútu v Prešove. Za necelé tri roky odznelo tu 35 prednášok a iných podujatí. Táto činnosť v celoštátnom meradle je úspešná, najmä ak pridáme k tomu, že prednášky odznali nielen v Prešove, ale aj v okresných sídlach, ako Bardejov, Vranov, Sobrance, Giraltovce a že začínajú aj s prednáškami v ukrajinskej reči. Medzi 11 domácimi prednášateľmi s viacerými prednáškami sú dr. Jucovič 6, s. Strečko 7, doc. dr. Dubinský 4, inž. Tulenko 2.

Z mimoprešovských prednášateľov boli tu doc. dr. Harant 2, prof. dr. Jurga, dr. Plajner, dr. Chalúпка z Prahy a dr. Somogyi (Maďarsko).

Pri odbočke je činná metodická pracovná skupina pre vyučovanie matematiky so zameraním štúdia na sovietske pramene a priebeh školskej prestavby v SSSR. Od septembra 1959 pracuje ru seminár, v ktorom sa zaoberajú problematikou rozloženia v rovine, v priestore a na guľovej ploche. Niektoré výsledky boli prednesené na konferencii o elementárnej matematike v Brne.

Odbočka sa starostlivo stará o MO. Prevádza inštruktáže, členovia opravujú úlohy. Spoluprácu s KÚP by sa mohla zlepšiť a vyústiť v usporiadaní vhodných prázdninových školení za účelom rozšíriť členskú základňu a získať prednášateľov z radov učiteľov škôl III. stupňa.

Spolupráca so spoločnosťou sa začína sľubne rozvíjať v spoločných akciách. Spoluprácou s košickou odbočkou by obe odbočky na práci mohli len získať.

Túto pomerne úspešnú odbočku vedie doc. dr. Dubinský ako predseda a O. Strečko ako tajomník.

Odbočka vo Zvolene je pri Vysokej škole lesníckej a drevárskej. Dnes má pobočka 50 členov, ale svojou činnosťou 105 prednesenými prednáškami patrí medzi veľmi aktívne odbočky. 75% členov je z radov stredoškolských učiteľov matematiky a fyziky, ostatok členov je z vysokých škôl.

Aj na tejto odbočke vidieť od roku 1958 silný kvalitatívny i kvantitatívny rast. Kým za jednoročné obdobie (od založenia do konca roku 1957) odznelo 12 prednášok, za dvojročné nasledujúce vyše 90! Z pôvodných 5 prednášateľov, rozrástol sa počet prednášateľov takmer na 20, z čoho 15 z vlastných radov. Aj v tomto kraji prednášky prenášajú sa do okresov. (Banská Bystrica, Ljučenec, Rim. Sobota). Prednášková činnosť je všestranná, lebo vedľa pomoci učiteľom stredných škôl v ich ustavičnom odbornom raste, či už po stránke nastavbových prednášok, ale prednášok z metodického prehľbovania látky, ktorú učia na základe súčasného stavu vedy, odznali aj prednášky s vedeckou problematikou. V spolupráci so Spoločnosťou pre šírenie ... vedie doc. dr. Palaj kurz z vyššej matematiky, s. Krbila v spolupráci s Domom osvety vo Zvolene prednáša pre pracujúcich zo závodov (účasť 80 členov). Vzhľadom na účasť na prednáškach dá sa očakávať, že členská základňa nie je vyčerpaná. Veľmi kladne treba hodnotiť letný kurz „Teória a prax topografických prác“, ktorý usporiadala odbočka v spolupráci s KÚP v B. Bystrici v dňoch 13. – 18. VII. 1959 vo Zvolene. Na kurze sa zúčastnilo 23 učiteľov zo škôl III. stupňa, z čoho 7 zo žilinského kraja. Zameranie kurzu, ktorého vedenie prevzal prof. inž. Vyšňovský z VŠLD – viedlo k plnej podpore uznesení ÚV KSČ a v spojení školy so životom – kurz slúžil prehľbeniu polytechnickej výchovy vyučovania matematiky. Absolventi dostali konkrétnu a praktickú náplň v učive „Terénne práce“, ktoré je v našich učebniciach. Za záver školenia účastníci usporiadali exkurziu do fotogrametrického a reprodukčného oddelenia n. p. Lesoprojekt vo Zvolene.

Z pracovníkov odbočky treba vyzdvihnúť doc. dr. Palaja s 27 prednáškami, doc. dr. Therna 13, inž. Višňovský 16, Jaroslav Krbila 21, Tomáš Klein 8 prednáškami. Z iných odbočiek prednášali doc. dr. Harant 3, dr. Krňan 2 (Bratislava), doc. dr. Havlíček 2, prof. dr. Nožička 1 (Praha).

V odbočke vzorne pracuje výbor MO: Veľkú iniciatívu prejavila odbočka v získaní odberateľov pre Rozhledy, veď tento kraj je na prvom mieste v počte odberateľov u nás. Dva krúžky z matematiky a fyziky pod vedením s. Gedeja z JSS v Lučenci: „Úlohy a ciele histórie matematiky a fyziky vo vyučovaní a výchove mládeže“ a pod vedením s. Mráza z Rim. Soboty „Výskum metodiky matematiky a fyziky“ sú dobrou predzvestou.

Spolupráca so spoločnosťou je veľmi dobrá, horšie je to s KÚP v Ban. Bystrici, ktorého vedenie nemá na spolupráci veľký záujem a je skôr formálna, čo je na veľkú škodu spoločných cieľov JČMF a KÚP pri ďalšom vzdelávaní učiteľov. Túto veľmi úspešnú odbočku vedie doc. dr. Palaj ako predseda — dr. Palaj je členom SV JČMF — a súdru. Tomáš Klein ako tajomník.

Odbočka v Žiline s počtom členov 72 je v poradí tretia odbočka na Slovensku. Dosiaľ nemala možnosť opierať sa o vysokú školu, ale veľmi ťažila s výhodného geografického polohenia, z veľkej iniciatívy širokého okruhu pracovníkov domácich, i z iných odbočiek. Jej členovia sú učiteľia škôl II. a III. stupňa. Patronát nad odbočkou má doc. dr. Harant.

Odras konferencie v Smoleniciach bol veľmi badateľný. Kým v roku 1956—57 patrila medzi priemerné odbočky s 10 prednáškami, v uplynulých dvoch rokoch v iniciatíve a v počte prednášok si veľmi slubne a vzorne počína. Za uplynulé obdobie odbočka odprednášala do 90 prednášok, s priemernou účasťou asi 30 ľudí. Pobočka vedela využiť materiály smolenickej konferencie a prednáškami prenikla do mnohých okresov. Veľkú iniciatívu preukázala pri priležitosti vypustenia sovietskych družíc (prednášky v závodoch); aktuálne otázky astronómie, medziplanetárnych letov boli podnetom na usporiadanie dvoch dvojročných školení (1958, 1959) na Skalnatom Plese, spojených s pozorovaním oblohy z hviezdárne. Tieto školenia pomáhali v školskej a prednáškovej praxi učiteľom stredných škôl v okresoch. Pri plnení usnesenia sjazdu JČMF — pripravovať učiteľov na plnenie uznesenia strany „O užšom spojení školy so životom“ uskutočnila 7 dňové školenie na Oravskej priehrade v dňoch 6.—12. júla na tému „Aplikovaná matematika v školskej a vývojovej praxi“ za účasti asi 150 členov JČMF zo žilinského kraja a hostujúcich z bansko-bystrického kraja a bratislavského kraja. Odznelo tu 23 prednášok a praktických cvičení z najaktuálnejších partii matematiky, ktoré môžu učiteľia II. a III. stupňa škôl používať pri uskutočňovaní prestavby našej školy v jej zameraní na prax. Výsledky tohto školenia sa postupne rozširujú do okresov. Školenie bolo spojené s usporiadaním dvoch exkurzií: výroba televízorov — Tesla Nižná — a do objektov Oravskej priehrady — s výkladom funkcie zariadení. Odbočka pracuje so širokým aktívnym domácim prednášateľom. Dodnes 16 prednášateľov z vlastných radov bolo zapojených do prednáškovej činnosti, čo je pekný úspech. Mnohí z nich mali po viac prednášok, ss. Milovník 10, Trnovský 8, Berger 7, Púchovský 7, Štefko 3, Knor 3 atď. Z prednášateľov iných pobočiek treba menovať doc. dr. Haranta 14, asist. Fickera 6, Jelínek (Praha) 4, doc. dr. Huťa 2, doc. dr. Palaj 2 atď.

Úzka spolupráca JČMF s školskými orgánmi prispela aj k úspechom v MO a pomáha k peknému rozbehu FO. Pravidelné hodnotiace zprávy škôl celého kraja poukazujú na klady i nedostatky; inštruktáže pre učiteľov slúžia k výmene skúsenosti.

Účinná spolupráca s KÚP sa prejavila v pomoci pri školeniach vo finančnom zainteresovaní sa na školeniach; v spoločnom plánovaní ďalších veľkých akcií, ktoré odbočka už tohto roku pripravuje. Tiež spoluprácu so Spoločnosťou pre šírenie ... treba kladne hodnotiť. Pripravuje sa širšia spolupráca s vedecko-technickými spoločnosťami. Túto veľmi úspešnú pobočku vedie s. Baranik ako predseda a s. Berger, člen ÚV a SV JČMF ako tajomník.

Činnosť matematickej a fyzikálnej komisie SV JČMF

Už v úvode sa spomenulo, že SV JČMF má okrem starostlivosti o odbočky na Slovensku zaisťovať aj činnosť Jednoty v bratislavskom kraji. Najmä v prvých obdobiach činnosti SV bolo potrebné pomáhať prednáškovej činnosti v odbočkách pomerne intenzívnejšie a zúčastňovať sa na akciách širšieho významu usporiadaných v odbočkách. Tak isto na SV sa obracali rôzne Inštitúcie o prednášky, aj tieto požiadavky bolo treba realizovať. K splneniu týchto úloh zriadili sa dve komisie: fyzikálna — pod vedením doc. dr. Fischera, z UK v Bratislave a matematická pod vedením doc. dr. A. Huťa z UK v Bratislave.

Matematická komisia pracovala úspešne. Z väčších akcií treba spomenúť usporiadanie 14 dňový cyklus prednášok pre pracovníkov z praxe a vedecko-výskumných ústavov „Numericko-grafické metódy hodnotenia experimentálnych výsledkov merania“ usporiadané „I. konferencie matematikov“ v Smoleniciach, účinná pomoc v prednáškach na týždennom školení odbočky v Žiline „Aplikovaná matematika v školskej a technickej praxi“. Prednášky v Bratislave v počte 58 boli vysokej úrovne. Okrem prednášateľov z Bratislavy prednášali hostia z Brna a z Prahy ako prof. Borůvka 4, dr. Fiedler 2, prof. Nožička, atď. (celkom 11), ako aj zahraniční hostia z SSSR, Poľska, Maďarska, NDR, Francúzska, Rumunska (celkom 8). Ďalších 19 prednášok sa uskutočnilo na požiadanie rôznych inštitúcií z príležitosti školení usporiadaných týmito inštitúciami. Tak odznali prednášky vo Svite, Kroměříži, Podbrezovej, Žiline, v Novákoch, v Trnave, v Ružomberku, ako aj prednášky v JČMF v Brne a Ostrave. Pomoc slovenským odbočkám sa prejavila v odprednášaní 43 prednášok v rámci činnosti týchto odbočiek. Celkove teda prostredníctvom matematickej komisie prednieslo sa 120 prednášok.

Treba pripomenúť, že najväčší úspech mali prednášky s matematickou problematikou pre prax (účasť asi 150), metodicko-odborné (účasť 80), pričom na prednáškach s úzko odbornou tematikou sa zúčastnilo priemerne 25–40 účastníkov.

Komisia prostredníctvom s. Fickera nadviazala spoluprácu so Spoločnosťou pre šírenie ... Spolupráca so Spoločnosťou sa prejavila slabšie, no novými opatreniami aj tu sa dosiahnu žiadané výsledky. Spolupráca s VÚP a KÚP bola priemerná. Nadviazala spoluprácu aj s Chemickou spoločnosťou a niekoľkými vedecko-výskumnými ústavmi z oblasti poľnohospodárskych, lekárskejších, biologických a chemických vied.

Medzi najúspešnejších prednášateľov v komisii patrili: Doc. dr. Harant s 57 prednáškami, doc. dr. Huťa s 9, V. Ficker s 6, dr. Fr. Krňan 4 atď.

Sú však možnosti túto činnosť zlepšiť a predovšetkým rozšíriť doterajších 18 prednášateľov, najmä širším zapojením pracovníkov Katedry matematiky SVŠT a Katedry Deskript. geometrie SVŠT, ale predovšetkým učiteľov zo škôl III. stupňa.

Chyba je tiež, že vedľa Bratislavy nevytvorili sa v kraji prednáškové centrá v mestách, ako Trnava, Malacky, Piešťany, Trenčín — čo musí byť úlohou nového SV.

Celkove však činnosť komisie možno hodnotiť ako veľmi úspešnú.

Fyzikálnu komisiu vedie doc. dr. Fischer. Jej činnosť je veľmi úspešná. Ťažila zo záujmu širokých vrstiev ľudu o problémy súvisiace s úspechmi sovietskej vedy o družiciach, o raketovej technike, o vesmíre ako aj o niektorých ideologických otázkach vo fyzike. Vďaka takýmto aktuálnym témam vznikla čo najširšia spolupráca so Spoločnosťou pre šírenie ...

Medzi veľmi úspešné a hodnotné celoštátne podujatia patrí aj 10 dňové „Kolokvium z fyziky kovov“ v spolupráci s VTS Výskumného zväračského ústavu v Bratislave ako aj takmer k úplnému vyplneniu programu 3 dňového školenia „O ideologických otázkach vo fyzike a matematike“ poriadaného Spoločnosťou v októbri 1959 na Sliachi.

Okrem prednášok s úzko odbornou-vedeckou problematikou veľká väčšina asi 110 prednášok bola rázu popularizačného. Tieto prednášky sa usporiadali v rôznych podnikoch, závodoch, výsk. ústavoch, na rôznych školeniach, v školách. Dôležité je že nekoncentrovali sa len na Bratislavu, ale boli na požiadanie po celom Slovensku (Handlová, Nitra, Prievidza, Nováky, Poprad, ...). Členovia komisie mali aj rad rozhlasových nahrávok a často písali o týchto otázkach aj v dennej tlači.

Na práci a prednáškovej činnosti sa podieľalo 18 pracovníkov väčšinou z katedry fyziky UK. Z najúspešnejších prednášateľov treba vyzdvihnúť: dr. Št. Veis 45 prednášok, inž. Št. Furka 9 predn. prof. dr. Vanovič 10 predn. L. Hrivňák 5 predn. atď.

Aj keď je činnosť fyzikálnej komisie veľmi rozsiahla, predsa len komisia zostala dlhá svojim cieľom, viac pomáhať učiteľom II. a III. stupňa najmä v experimentálnej fyzike a v rozširovaní vedomostí v moderných partiách fyziky; treba preto privítať, že v najbližšom čase aj oba tieto úseky sa veľmi zaktivizujú. Aj pomoc odbočkám treba viac rozšíriť.

Celkove však činnosť možno hodnotiť ako veľmi úspešnú.

K celkovému hodnoteniu

Vážené súdružky a súdruhovia, pristupujem k záveru svojho hodnotiaceho referátu: nebolo možné všetky problémy vyčerpať, ani hovoriť o všetkých nedostatkoch a kladoch. Nehovoril som ani o ďalšej činnosti našej Jednoty. O tomto nech zástupcovia odbočiek, členovia Jednoty prehovorí v diskusii, otvorene kriticky ale konštruktívne, aby činnosť

Jednoty v ďalšom období bola ešte lepšia; keď dnes naša Jednota na Slovensku prekonala detské choroby a má dobrú tradíciu a hlavnú skúsenosť, Jednota naša patrí matematikom a fyzikom a preto prispieje dobrými radami k ďalšiemu skvalitneniu jej činnosti. Teraz ešte niečo hodnotiacich slov k jej celkovej činnosti.

Činnosť Jednoty na Slovensku sa po ustanovení SV rozvíjala netušením tempom, rástla kvantitou ale predovšetkým kvalitou. Ak pre X. 1956 odznelo 10—15 prednášok ročne na Slovensku, potom v nasledujúcich obdobiach počet rastie: od X. 1956 do X. 1957 odznelo 60, od X. 1957 do X. 1958 100, od X. 1958 do III. 1959 100 a od III. 1959 do III. 1960 asi 240 prednášok! Teda za tri a polročné obdobie odznelo do 500 prednášok, čo predstavuje pre 6 krajov Slovenska veľkú pomoc pri zorširovaní matematických a fyzikálnych vedomostí.

Prednášky sa neobmedzujú len na krajské mestá, ale v širšej miere a čoraz intenzívnejšie prenikajú aj do okresov, mestečiek, zo škôl do závodov, na rôzne pracoviská. Dvíha sa takto na širokom základe kultúrna úroveň nášho pracujúceho ľudu, skvalitňuje sa tým úroveň vyučovania na našich školách v zmysle uznesení ÚV KSČ.

Z niekoľkých jednotlivcov pred X. 1956, ktorí sa aktívne na prednáškovej činnosti podieľali, často neorganizovane, vyrástla celá stovka domácich prednášateľov a do prednášok sa ďalší budú získavať.

Život fyzikov a matematikov na Slovensku pôsobením Jednoty sa rozvinul netušením rozmachom a napomáha veľmi účinne k realizovaniu kultúrnej revolúcie. Nech sa aj naďalej rozvíja úzka spolupráca medzi Jednotou, Spoločnosťou pre šírenie ..., VTS a KÚP.

Úzka spolupráca SV a UV JČMF nadväzovanie osobných kontaktov na rôznych celoštátnych podujatiach pomáha pri vzájomnom poznávaní a vytváraní úzkej spolupráce medzi príslušníkmi oboch našich bratských národov Čechov a Slovákov a v tomto kvie politický význam práce našej Jednoty.

V ďalšej časti pokladníč SV JČMF dr. František Krňan zoznámil účastníkov s finančnou situáciou. Pripomenul, že SV a prostredníctvom neho odbočky a celú činnosť Jednoty na Slovensku financuje SAV. Potom prof. dr. V. Svitek predniesol zprávu revizorov, ktorá konštatovala vzorné hospodárenie, dôsledný súlad medzi pokladničnými dokladmi a pokladničnými uzavierkami. Na základe tohto podal návrh na udelenie absolutoria odstupujúcemu SV. Jeho návrh bol jednohlasne prijatý.

Po krátkej prestávke prof. dr. Fr. Jurga, predseda odbočky v Košiciach otvoril diskusiu. Tajomník Jednoty M. Jelínek po tlmčení pozdravu od predsedníctva JČMF spomenul problematiku činnosti Jednoty v odbočkách najmä v spojení s novou územnou reorganizáciou. Ďalej sa zapodieval zriadením ďalších odbočiek a nutnosťou uverejňovania zprávy v Pokrokoch, zavedením tlačových referentov, nadväzovaním styku Jednoty so zahraničnými vedeckými spoločnosťami a s problémami evidencie členov.

Prof. Jurga prejavuje súhlas s návrhom, aby doterajšie odbočky v Bratislave, Nitre, Košiciach, Prešove, Zvolene a Žiline upravili medzi sebou okruhy pôsobnosti v zmysle nových územných zmien, ale že úkol prenikania do okresov si ešte vyžiada zakladanie pobočiek aj v ďalších mestách.

Dr. Fr. Krňan spomenul o spolupráci s VTS pri Výskumnom zväračskom ústave v Bratislave ako aj možnosti nových spoločných akcií. Tajomník odbočky v Košiciach s Chavko hovoril o činnosti tejto pobočky najmä o tom, ako chceli podochytiť záujem pracovníkov zo škôl III. stupňa dotazníkovou akciou ohľadne zamerania a titulu prednášok. Spomenul, že by ich odbočka mohla usporiadať v lete školenie pre prax i z problémov experimentálnej fyziky.

V podobnom duchu hovoril aj doc. dr. Dubinsky, predseda odbočky v Prešove a vyzdvihol nutnosť prednášok v okresných mestách kraja.

Ladislav Berger, tajomník žilinskej odbočky, rozhovoril sa o tom, ako táto odbočka, ktorá sa neopiera dosiaľ o vysokú školu, získavala prednášateľov z domácich zdrojov a prenikala do okresov. Poukázal, že to boli práve veľké podujatia, ako Smolenice, Oravská priehrada a kurz topogr. prác vo Zvolene, ktoré zaväzovali účastníkov odprednášať prednášky v okresoch. Prof. Jurga pripomína pre porovnanie, že práca v odbočkách získava tam šírku, kde sa začína zdola, ako tomu bolo v Žiline a nespočíva len na pracovníkoch vysokej školy.

Prof. dr. Svitek a prof. dr. J. Vanovič hovorili o práci krúžkov z matematiky a fyziky. Pripomenuli, že je v začiatku a bude jej treba venovať viac pozornosti, najmä z ich strany, pretože práca sa začína len rozvíjať.

Záverom diskusie prehovoril doc. dr. M. Harant, najskôr o organizačných veciach, ako je rozširovanie členskej základne o metódach prenikania do okresov, o uvedení do

života systému dôverníkov na školách o evidencii členov a nutnosti kartotéky na SV. Privítal návrh ÚV JČMF na nové kartotečné listky. Vyslovil súhlas s názorom ÚV JČMF o pôsobnosti pobočiek po novej územnej reorganizácii.

Ďalej hovoril kriticky o časopisoch, najmä Pokrochoch o novo pripravovanej zbierke „Cesta k vedení“. Pripomínal dôležitosť vydávania zpráv z odbočiek a uviedol, v ktorých časopisoch sa písalo o podujatiach SV a našich odbočiek. Hovoril tiež o nutnosti dokumentácie činnosti v odbočkách.

Pozornosť venoval najmä budúcim veľkým akciám, ktoré usporiada Jednota SV alebo odbočky. Tak v Žiline plánujú dva turnusy týždenného školenia pre učiteľov II. a III. stupňa (v počte asi 100), Bratislava — dve skupiny po 20 učiteľoch týždenné praktické školenie „Radioizotopy v praxi“, v Nitre za spolupráce SV sa pomyšľa na týždenné školenie z exper. fyziky pre učiteľov II. a III. stupňa, podobne v Košiciach. Ďalej hovoril o celostátnych akciách i výhľadových v najbližších 2—3 rokoch. Pre činnosť v odbočkách odporúča cykly prednášok (súčasne viac druhov) podľa určitého plánu. Nabádal k zvýšenej spolupráci so spoločnosťou pre šírenie ... VTS a s KÚP.

Pripomenul tiež nutnosť nadväzovania družby medzi odbočkami na Slovensku a odbočkami v Čechách a na Morave.

Potom volebná komisia pod predsedníctvom doc. dr. M. Sypťáka navrhla kandidátnu listinu SV na obdobie 1960—1963. Po prečítaní charakteristík navrhovaných členov bol jednodhlasne zvolený nový SV JČMF v tomto zložení:

Predseda: Prof. dr. Ján Srb, profesor geometrie UK v Bratislave,
podpredseda: doc. dr. Ján Fischer, docent fyziky UK v Bratislave,
tajomník: doc. dr. Michal Harant, docent geometrie UV v Bratislave,

Členovia: Ladislav Berger, zást. riad. Priem. šk. v Žiline, Anton Dubec, učiteľ JSS v Bratislave, doc. dr. V. Hajko, docent fyziky v Košiciach, doc. dr. Anton Huľa, docent aplik. mat. UK v Bratislave, dr. Ernest Jucevič, zást. doc. matematiky Pedagog. inštitútu v Prešove, doc. dr. Cyril Palaj, docent matematiky VŠLD Zvolen, akad. Stefan Schwarz, profesor matematiky SVŠT Bratislava, prof. dr. Ján Vanovič, profesor fyziky UK Bratislava, prof. dr. V. Svitek, profesor deskr. geom. UK Bratislava.

Náhrad. členovia: Akad. dr. Dioniz Ilkovič, profesor fyziky v Bratislave, prof. dr. Fr. Jurga, profesor matematiky VŠT Košice, Pavol Bartoš, učiteľ JSS v Zlatých Moravciach, doc. dr. Milan Kolibiar, docent algebry UK Bratislava, doc. dr. Lad. Thern, docent fyziky VŠLD Zvolen, doc. dr. Michal Greguš, docent analýzy UK Bratislava, dr. František Krňan, SVŠT Bratislava, dr. Štefan Veis, UK Bratislava.

Revizori: Doc. dr. V. Medek, docent deskr. geometrie SVŠT Bratislava, Karol Rován, učiteľ DSS v Bratislave.

Po odhlasovaní, vyzval prof. Jurga nového predsedu, aby viedol ďalší chod schôdze. Doc. dr. M. Greguš, ako predseda návrhovej komisie predniesol návrh

uznesenia:

I. sjazd JČMF na Slovensku konal sa dňa 11. III. 1960. Zhodnotil prácu SV a Jednoty na Slovensku za obdobie od X. 1956 tj. za obdobie po reorganizácii JČMF.

Sjazd konštatoval, že práca Jednoty sa veľmi úspešne všestranne rozvíja, pretože široké masy členstva sa na jej činnosti zainteresovali oveľa aktívnejšie než to bolo pred reorganizáciou. Činnosť zasahuje do okresov, miest mimo krajské sídla, do škôl i závodov a zameriava sa nielen na učiteľov všetkých stupňov škôl, ale slúži na popularizáciu vedy po všetkých stránkach i medzi inžiniersko-technickými kádrami a pracujúcimi závodov. Táto činnosť sa rozvíja v spolupráci so Spoločnosťou pre šírenie ... Vedecko-technickými spoločnosťami i Krajskými ústavmi pedagogickými.

Matematické a fyzikálne vedy pomáhajú prírodným a technickým vedám pri dosiahnutí predstihu pred potrebami praxe a pri uskutočňovaní cieľov kultúrnej revolúcie.

Sjazd skonštatoval, že sa rozširuje úspešne členská základňa, ale existujú ešte aj ďalšie možnosti pre jej rozšírenie.

Rokovanie sjazdu ukázalo, že doterajšia činnosť Jednoty na Slovensku je v súlade s organizačným poriadkom Jednoty, uskutočňuje sa podľa uznesení konferencie v Smoleniciach, ale jej smernicami sú predovšetkým uznesenia Rezolúcie I. sjazdu JČMF, ktorý bol v apríli 1959 v Prahe. Pretože spomínané smernice práce Jednoty na Slovensku sú v súlade s uzneseniami XI. sjazdu KSC, s ďalšími uzneseniami ÚV KSC týkajúcimi sa

vedy, prestavby nášho školstva a cieľov kultúrnej revolúcie a so smernicami návrhu tretieho 5RP; sjazd sa uznáša:

1. smernicami pre ďalšiu činnosť JČMF na Slovensku ostanú aj naďalej: Rezolúcia I. sjazdu JČMF v Prahe, organizačný poriadok JČMF a smernice vydávané ÚV JČMF, výsledky konferencie v Smoleniciach.

2. SV na základe dnešného rokovania rozpracuje konkrétne ďalšie zameranie činnosti pre odbočky, ktoré ho budú realizovať.

3. Vzhľadom na pomerne veľké úspechy konferencie v Smoleniciach a na rôzne druhy vedecko-populárnych školení (Orava, Zvolen), doporučuje sa SV a odbočkám usporiadať podobné akcie aj v budúcom funkčnom období.

Po odhlasovaní týchto uznesení prof. dr. Ján Srb krátkym prívetom zakončil rokovanie sjazdu.

M. Harant

Prednášky, usporiadané Jednotou čs. matematiků a fysiků v Praze spolu s Matematickým ústavem ČSAV a Matematicko-fyzikální fakultou KU

7. 3. 1960: Prof. dr. Václav Štěpánský (Vysoká škola báňská, Ostrava), *Nová univerzální nomografická zobrazovací metoda*;
14. 3. 1960: Dr. Rudolf Výborný, *Princip maxima pro parciální diferenciální rovnice 2. řádu*;
21. 3. 1960: Akademik A. N. Kolmogorov, *O limitních větvích pro součty nezávislých sčítanců*.

Z činnosti poboček JČMF

Brno

Brněnská pobočka JČMF spolu s Vysokým učením technickým v Brně uspořádaly oslavu šedesátých narodenin RNDr. Jiřího Klapky, doktora fyzikálně matematických věd, profesora Vysokého učení technického v Brně. Úvodní proslov měl člen korespondent ČSAV, prof. dr. Otakar Borůvka, laureát Státní ceny K. G.; o životě a činnosti prof. dr. Jiřího Klapky promluvil doc. dr. Josef Brejcha.

České Budějovice

Dne 22. ledna 1960 přednášel s. Josef Straka, učitel VPŠ v Čes. Budějovicích na thema *Axiom rovnoběžnosti a věty s ním ekvivalentní*. Vysvětlil základní myšlenku axiomatické výstavby geometrie, popsal Beltramiho-Kleinův model hyperbolické geometrie Lobačevského a v závěru vyslovil a na tomto modelu konstruktivně ověřil některé věty, ekvivalentní s axiómom rovnoběžnosti.

Dne 3. února 1960 uspořádala pobočka spolu s KPU celodenní seminář *O polovodičích v teorii a v praxi*. Přednášel s. Konrád Hofman, předseda pobočky. Po dopoledním teoretickém výkladu následovala odpoledne demonstrace mnoha praktických užítí polovodičů. Semináře se s velkým zájmem zúčastnilo asi 50 učitelů a metodiků fyziky.

F. V.

Ostrava

Ve dnech 6. a 7. ledna 1960 měl v pobočce dvě přednášky doc. dr. K. Havlíček. První přednáška měla název *Dnešní naše školská matematika z hlediska metodiky J. A. Komenského*. Přednášející srovnal Komenského metodiku s dnešním naším vyučováním matematice na všeobecně vzdělávacích školách a uvedl některé naše odchylky od Komenského metodických zásad (příklady uvádět před formulací abstraktních pravidel; syntese dát přednost před analýsou; logika není apriorní, musíme se jí učit jako všemu ostatnímu; výuka matematice má mít jistý předstih před výukou logice; jazyková stránka učebnic; komplexní pohled Komenského na celou školu). Výklad doprovázel přednášející

konfrontací celých partií našich učebnic s textem Komenského *Velké didaktiky*, uvedl mnoho příkladů a diskusních příspěvků z jiných aktivít JČMF metodické povahy. Přednáška vyvolala svou aktuálností velký zájem.

Druhá přednáška doc. Havlíčka měla název *Neeuclidovská geometrie Bolyaie-Lobačevského*. Přednáška byla zároveň vzpomínkou stého výročí smrti Jánose Bolyaie (světové kulturní výročí 1960).¹⁾

Dne 14. ledna 1960 přednášel prof. dr. Rostislav Košťál na thema *Fyzikální základ stavby trojzvuků a stupnic*. V přednášce byl podán výklad stavby trojzvuků a stupnic na podkladě definice konsonantních tónů. Přednášející promluvil o pythagorejských stupnicích, a to o lydické, ionické, mixolydické, dorické, aeolské, frygické a hypofrygické stupnici. Závěrem bylo ukázáno, že k čistému vyhrání sedmi druhů stupnic pythagorejských, které mají od jednoho tónu maximálně jedno zvýšení nebo snížení (tj. pro 105 stupnic), stačí 21 tónů, a u šesti druhů přirozených stupnic (tj. pro 90 stupnic) stačí 36 tónů. Přihlédneme-li k citlivosti ucha, lze těchto 36 tónů u přirozených stupnic zredukovat na 24 tónů.

M. B.

Dne 29. ledna 1960 měl v pobožce dvě přednášky doc. dr. M. Harant.

První přednáška měla název *Volné rovnoběžné promítání ve škole a v praxi*. Přednášející promluvil o významu modelů a názorných obrázků ve školním vyučování, a poukázal na některé nedostatky v tomto směru. Pak uvedl základní věty volného rovnoběžného promítání a ukázal jeho dobrou aplikabilitu ve stereometrii, deskriptivní geometrii, v astronomii, v technické praxi, při osvětlování aj.

V druhé přednášce promluvil doc. Harant na thema *Některé problémy v n-rozměrné geometrii*. Podal nejprve historický přehled vývoje problematiky a ukázal pak možnost aplikací *n*-rozměrné geometrie v algebře, geometrii, fyzice a v chemii. Přednáška přinesla četné podněty pro vědeckou práci, zejména mladým vědeckým pracovníkům.

V. Š.

Dne 18. února 1960 přednášel prof. dr. V. Štěpánský na thema *Mé nejnovější nomografické zobrazovací metody vztahů o čtyřech až devíti proměnných veličinách*.

Přednáška sestávala ze tří částí.

V první části autor stručně promluvil o hlavních nomografických zobrazovacích metodách.

Protože v technické praxi jde o zobrazování vztahů o stále větším počtu proměnných veličin, je současným naléhavým úkolem nomografiků, aby hledali nové vhodné zobrazovací metody a nové kanonické tvary, kterými by technikům práci usnadnili. Hledání nových nomografických metod a kanonických tvarů je možno provádět dvěma odlišnými postupy. Postup algebraický vychází od kanonického tvaru a zjišťuje k němu vhodné geometrické zobrazení. Postup geometrický je obrácený k předešlému. Přednášející vysvětluje podrobněji oba postupy a vyzvedá přednosti postupu geometrického.

V druhé části přednášející nejprve pohovořil o svých nomogramech s unárním polem a o zobrazeních některých vztahů o šesti proměnných, jež souvisí s teorií nomogramů s unárním polem, které přednášející již dříve publikoval, popřípadě o nich referoval na celostátní konferenci o nomografii, která se konala v září minulého roku v Praze. Byla ukázána i četná výhodná použití těchto nomogramů v aplikacích technických.

V třetí části přednášky přednášející seznámil přítomné se svojí novou universální nomografickou metodou, kterou lze zobraziti vztahy o čtyřech do devíti proměnných veličinách. Základem je zobrazení vztahů o pěti proměnných nomogramy o čtyřech křivých stupnicích a o jednom parametrickém systému isopleť (unárním poli), z něhož lze dospěti specialisací i zobecňováním k dalším zobrazením a k velkému počtu nových kanonických tvarů.

V závěru přednášející stručně informoval o možnostech výhodného využití jeho nového postupu zjišťování kanonických tvarů zobrazení vztahů o více než třech proměnných i při metodickém zpracování výkladů zobrazení vztahů o třech proměnných spojnicových nomogramy.

M. B.

¹⁾ Viz Doc. dr. Karel Havlíček, *Sté výročí smrti Jánose Bolyaie*, v tomto časopise, V (1960) č. 3.